



‘Veilig, betrokken en samen’

DE POSITIEVE INVLOED OP AMV VAN INTENSIEVE ISK-COA SAMENWERKING

Door Eva Klooster

Veilig, betrokken en samen. Achter deze drie woorden gaat in de regio Haarlem een hele wereld schuil. Het is de kern van het schoolplan van de ISK Haarlem en van de samenwerking van de school met COA-AMV locatie Velsen-Driehuis. Al enige tijd hoorden we als LOWAN positieve verhalen over die samenwerking én over de verbeterde deelname van de AMV aan het onderwijs. Voldoende reden om bij beide locaties op bezoek te gaan en te vragen: hoe verklaren de betrokkenen zelf hun mooie resultaten?

Het verhaal van de AMV-locatie Driehuis van het COA

Voor dit artikel spraken we met twee sleutelpersonen op de AMV-locatie. Dat zijn Martijn Prinsen, de medewerker die zich fulltime bezighoudt met de onderwijsgang van de jonge bewoners van de locatie. En met Paul Pothoven, de manager van de locatie. Maar voordat we inzoomen op hun verhaal, eerst even een schets van de procesopvang-locatie Driehuis.

In de omgeving afwisselend bossen en weilanden met paarden, een klein treinstation en grote villa's. Voor jongeren weinig te beleven zo op het eerste oog, hoewel de plaatselijke boswachter zich één keer per maand inspant om de jonge bewoners te gidsen door de diversiteit van de omringende natuur. Maar voor school, werk, sport en ontmoeting moeten de jongeren toch echt op de fiets. Doordeweeks naar een van de drie ISK-locaties in Haarlem en omgeving en in het weekend naar de Bazaar in de naburige

gemeente Beverwijk. Op de Bazaar, beter bekend als de Zwarte Markt, kunnen de ondernemers wel wat hulp gebruiken. Dus een bijbaantje is er zo geregeld.

En dan is er de laagbouw van de locatie Driehuis. Een hoofdlocatie met een aantal losse gebouwen waar in totaal honderd alleenstaande minderjarige vluchtelingen (AMV) verblijven. Iedere wooneenheid heeft een eigen keuken en een huiskamer met eigen aankleding. De jongens slapen met z'n tweeën op een kamer. En op de groep staat overdag één begeleider. Een gezellige sfeer en opvallend weinig personeel, zo op het eerste gezicht. Ik neem mij voor om daarover door te vragen.



COA-onderwijs medewerker Martijn Prinsen: 'Bevlogenheid is de key!'

Martijn Prinsen is een COA-medewerker die zich fulltime bezighoudt met de onderwijssituatie van de jonge bewoners op AMV-locatie Driehuis. Martijn is 'onderwijs-coördinator', een nieuwe functie die op deze locatie is geïntroduceerd, maar bij het COA landelijk nog niet overal als zodanig in de boeken staat.

Kerntaak van Martijn is het zorgdragen voor een optimale schoolgang van 100 jonge bewoners op Driehuis. Voor dat doel werkt hij intensief samen met de drie ISK-locaties en een reguliere school in de omgeving. Zeker met de orthopedagoge van ISK Haarlem, Jessica Schipper, heeft hij dagelijks contact. Jessica en Martijn staan, samen met hun leidinggevendenden, aan de basis van de aanpak die ertoe heeft geleid dat de schoolgang van de AMV in korte tijd enorm is verbeterd. Martijn:

'Toen we startten ging maar 35% naar school en inmiddels is dat 65% ... De jongeren zijn hetzelfde gebleven, het is de werkwijze van en de samenwerking tussen COA en de ISK die is verbeterd'.

Om die uitspraak toe te lichten, gaat hij even terug naar een jaar geleden. Honderd jonge bewoners van de AMV-locatie stonden toen al bijna acht maanden op een wachtlijst voor onderwijs. Overdag was er op de AMV-locatie weinig te doen. Er waren wel wat activiteiten, maar het ontbrak aan echte dagbesteding. Eens per week kwamen er vrijwilligers om vier uur Nederlandse taalles te geven. Geweldig aardige mensen, maar het aanbod was onvoldoende. Martijn: 'Daarmee ga je het niet redden buiten en ook niet bij de aansluiting bij de ISK'.

Op de AMV-locatie werd de sfeer midden 2023 steeds troostelozer en het aantal incidenten liep op. De pogingen van het COA om de AMV op een school geplaatst te krijgen, liepen ondertussen op niets uit. Wellicht hielp het niet mee dat de school nog weinig ervaring had met deze doelgroep, denkt Martijn achteraf. Toen de ISK uiteindelijk aangaf dat de AMV's na de zomer konden komen, was de motivatie bij veel van de jongeren nihil. Nog geen derde van de AMV's ging naar school de eerste periode.

Analyse en samenwerkingsafspraken

Nu, eind 2024, gaat het veel beter. Was er een kantelpunt? Niet één, antwoordt Martijn, het waren er meer. Hij somt op: een goede analyse van de situatie, samenwerkingsafspraken vastleggen, bevlogen professionals en meer regie bij de jongeren. Wat betreft de analyse; daaruit bleek dat het bij het COA ontbrak aan coördinatie als het ging om onderwijs.

Martijn:

'Op het moment dat er over een jongere zorgen waren vanuit school, was het niet duidelijk bij wie men hier (AMV-locatie) terecht kon. Gebrek aan communicatie was echt een groot probleem. Dus daar hebben we een plan voor gemaakt.'

Manager Paul Pothoven: 'we zijn proactief gaan acteren'

Uit die analyse bleek ook dat op de AMV-locatie niemand eindverantwoordelijk was voor de samenwerking met de ISK's. Het was Paul Pothoven, de vijfde interim-manager van de AMV-locatie, die besloot dat het radicaal anders moest. Hij besloot meer uren in te zetten op de samenwerking met onderwijs. Hij vroeg Martijn, die toen nog 'gewoon op een groep stond', om zich volledig te gaan richten op schoolgang van de AMV. Wat was zijn reden om een medewerker hiervoor 'vrij te roosteren'?



Manager Paul Pothoven

'Voor de zomervakantie van 2024 hadden we enorm veel schoolverzuim. In gesprekken met ISK's en Martijn ben ik tot de beslissing gekomen om in plaats van reactief, heel erg proactief te gaan acteren. Zodat we, met de inzet van ISK's en Leerplicht, ons al aan de voorkant gingen verdiepen in de jongeren op de AMV-locatie. Het resultaat is dat we nu aan de voorkant staan, waarin we structureel in overleg zijn over 'hoe gaan we dit aanpakken', 'kunnen we een definitie geven van wat is verzuim en wat is afwezigheid? En hoe kunnen we in hele korte communicatie met elkaar in verbinding staan? De samenwerking met ISK en leerplicht loopt nu heel goed.'

Het hielp dat rond die tijd op de ISK Haarlem een nieuwe schoolleider en een orthopedagoog startten. Beiden met ervaring met deze doelgroep. Daarna ging het snel. Er zijn bevlogen mensen nodig die ervoor gaan, bevestigt Martijn.

"Bevlogenheid is echt de key! De AMV-locatie Driehuis heeft, vergeleken met andere locaties, een vrij minimale bezetting. En dat geeft soms best wel wat gedoe. We hebben hier 100 jongeren, hè? Dus er is hier echt wel een keertje een opstootje of ruzietje. Dus zonder bevlogenheid krijg je dit allemaal niet van de grond. Je moet bevlogen mensen binnenhalen, de lat wat hoger leggen. Dat is best wel lastig omdat er niet zoveel aanbod is, maar uiteindelijk kun je meer met mensen die dit werk doen vanuit hun intrinsieke motivatie. Dat kan ook een ZZP'er zijn, maar ZZP'ers met een mentaliteit van factuurtje schrijven, dat werkt hier niet."

Eigen regie bij jongeren

Een ander inzicht is het belang van 'het geven van eigen regie' aan de jongeren. Martijn:

'Op het moment dat je commitment creëert, dan willen deze jongeren graag iets doen, want dan voelen ze zich verantwoordelijk.'

Een goed voorbeeld van hoe dat in zijn werk gaat is de zogenaamde 'wek-code'. Samen met jongeren is besproken hoe ze gewekt willen worden. Voor sommige jongens met trauma is het belangrijk dat ze rustig wakker worden of jongens die het zelfstandig willen doen. Anderen voelen zich beter bij een dwingende manier. Er zijn zelfs jongens die water in hun gezicht willen, vertelt Martijn.

'Voor een mentor of een COA-begeleider kan het frustratie opleveren als jij zestien jongens moet wakker maken en uit hun bed moet trekken die dat niet willen. En dat zorgt er ook voor dat ze minder tijd hebben voor die jongens die het wel nodig hebben. Sinds we wek-codes hebben, die jongens zelf hebben bedacht, merken we al echt een vooruitgang.'

En daarnaast gaat er nu elke ochtend een mail naar de drie ISK-locaties met afmeldingen. Ook de regie van de afmelding ligt bij de jongens zelf, zij moeten zelf aangeven dat ze dat willen. Als ze niet op school verschijnen zonder afmelding, dan neemt de ISK-mentor contact op; 'ik mis hem, speelt er iets? Kan ik iets doen? Op die manier wordt er ook contact gelegd. Die korte lijntjes, dat kan echt supergoed werken. Vaak komen ze een uurtje later toch op school.' De afspraken met de ISK's en Leerplicht zijn door Martijn inmiddels verwerkt in een Aanwezigheidsplan. Daarin staat duidelijk omschreven wat wordt verstaan onder afwezigheid en wat onder verzuim. Ook de stappen die de verschillende betrokkenen nemen zijn uitgeschreven. Martijn waarschuwt; 'het werkt, maar het is een groeidocument, we zijn nog veel aan het leren maar op de goede weg'.

Tips t.b.v. verbeteren schoolgang vanuit opvang

- Goede AMV-locatie; rust, eigen keuken, twee op een kamer;
- Bevlogen medewerkers én leidinggevenden;
- Op de AMV-locatie een 'onderwijs-coördinator';
- Korte lijnen met ISK en Leerplicht: proactief handelen;
- Zet afspraken in een Aanwezigheidsplan;
- Nidos en Leerplicht hebben een eigen kamer op de locatie;
- Laat jongeren meedenken en geef ze eigen regie;
- Iedere ochtend contact met school over afmeldingen.

Het verhaal van de ISK Haarlem

'Zorg voor kennis van de asielketen' Jessica Schipper orthopedagoog ISK

De naam van Jessica Schipper, de orthopedagoog van ISK Haarlem, is al eerder in dit artikel langsgekomen. Met Martijn Prinsen van COA heeft zij in korte tijd een goede samenwerking opgebouwd. Ze hebben dagelijks contact en delen naar eigen zeggen 'bijna alles'. Hoe is dat vertrouwen tussen hen ontstaan? Jessica:

'Ik heb hiervoor bij het COA gewerkt, door die ervaring weet ik snel wie ik moet hebben. Ik ben meteen naar de onderwijsportefeuillehouder bij het COA op zoek gedaan. Dat was Martijn. Hij werkt nu bij het COA, maar stond hiervoor voor de klas. Wij begrepen elkaar snel, maar dat is echt niet altijd zo. Denk dat er vaak heel veel onbegrip is tussen de ISK en de medewerkers van COA en NIDOS. Medewerkers van de ISK weten vaak niet wat ze van al die organisaties kunnen verwachten. En omgekeerd geldt dat ook.'



In het eerste jaar dat de AMV's op school kwamen, was er onvoldoende zicht op alle leerlingen. Toen Martijn er veel meer tijd voor kreeg, kwam het in een stroomversnelling.

'We zitten iedere drie weken met Leerplicht, COA en ISK samen om de leerlingen te bespreken waar we zorgen over hebben wat betreft aanwezigheid. We bekijken per leerling welke actie gewenst is, echt super overzichtelijk.'

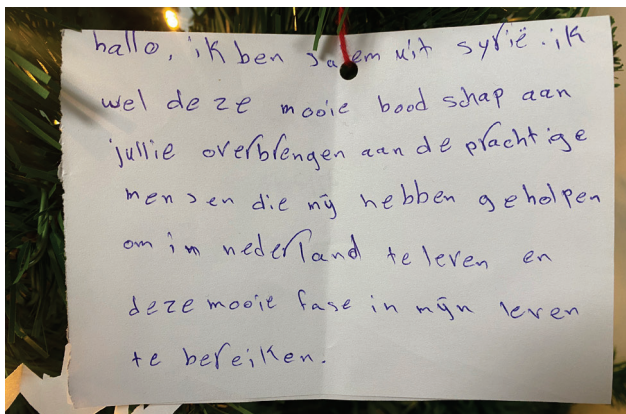
Jessica toont een schema waarin de acties per leerling bij worden gehouden. Met links in het schema de mate van verzuim of afwezigheid en daarnaast de kolommen met mogelijke acties; gesprek met voogd, MDO, gesprek leerplicht, ouders in thuisland inlichten, GZA inschakelen, extra ondersteuning op school, aangepast rooster, Q-klas.

Het is echt allemaal veel overzichtelijker geworden, schetst Jessica. *'Het is nu duidelijker wat de rol is van de mentoren van de ISK, de voogden en de mentoren van het COA, als het gaat om de schoolgang.'*

Wat is er nog meer nodig? Kennis van elkaars werkveld, zegt Jessica direct. Zij pleit voor jaarlijkse voorlichting van alle organisaties in de keten; over de achtergronden van de leerlingen én over wat professionele partners van elkaar mogen verwachten. Jessica is er ondertussen zelf aan begonnen. Haar ISK-collega's worden door haar ieder jaar geïnformeerd over de keten. Het toeval wil dat zij de middag van mijn bezoek de nieuwe docenten voorlichting gaat geven over AMV. Dat hoort inmiddels standaard bij de 'onboarding'.

En de AMV-doelgroep? Hebben die nog iets anders nodig, vraag ik Jessica ten slotte.

'Ik vind AMV's niets anders nodig hebben, ik vind ze geweldig, vriendelijk en geïnteresseerd. Wat AMV's nodig hebben is aandacht, hoge verwachtingen en begrip van hun achtergrond.'



Maar, sluit Jessica af, mede door de asielprocedure speelt er wel heel veel frustratie onder de jongeren. Jongeren hopen dat hun gezin mag komen, maar de procedure duurt nu enorm lang. En ondertussen wil iedereen iets van ze; familie, school, NIDOS, COA etc. Dat geeft ze veel stress. Vandaar dat ze graag voorlichting geeft aan collega's, zodat iedereen weet waar de AMV's mee te maken hebben. En hoe belangrijk goede begeleiding op school én na school is.

Tips van Jessica orthopedagoog

- Zorg dat het team bekend is met de doelgroep en met traumasensitief lesgeven, cultuursensitief en de-escalerend werken;
- Helpt: in schoolteam iemand met ervaring in asielketen;
- En op de AMV-locatie een 'onderwijs-portefeuillehouder';
- In COA een 'verbindingpersoon' voor school en partners;
- Voor en na school: dagbesteding en begeleiding.

'Ieder kind verdient een plek in het onderwijs'

Mirjam: schoolleider met ervaring in ISK, VSO en VMBO

'Het begint allemaal met een gedeelde visie op onderwijs'. Zo start schoolleider Mirjam de Meijere van ISK Haarlem ons gesprek. Mirjam is samen met collega-schoolleider Marieke Bouma verantwoordelijk voor de leiding op drie locaties in Haarlem. De drie locaties vallen op hun beurt onder het Spaarne College Haarlem.

Het hoofdgebouw van de ISK Haarlem heeft tien klaslokalen met negen groepen en is gevestigd in een oude school midden in een woonwijk. De twee andere gebouwen huisvesten twaalf groepen en staan praktisch naast elkaar, aan de rand van het centrum omringd door groen. Buiten de ISK-locaties zijn er in de regio nog drie groepen die vanuit de ISK Haarlem onderwijs volgen op het NOVA College in Beverwijk en het Molenduin. Totaal gaat het om bijna 400 leerlingen.

Hoe verschillend de ISK-locaties ook zijn qua ligging en bouw, binnen de gebouwen is de visie en aanpak gelijk. En die visie is in Haarlem: ieder kind heeft recht op onderwijs.

Dat betekent dat AMV's net als de andere leerlingen zijn; zij moeten gewoon naar school, net als hun leeftijdgenoten. Tot zo ver de visie in Haarlem en terug naar Mirjam.



Mirjam de Meijere

Mirjam vertelt dat ze haar onderwijscarrière is gestart op een ISK. Daarna volgde nog jaren in het VSO en het VMBO van het Spaarne College in Haarlem. Die brede ervaring helpt. Ze heeft leren kijken naar de behoefte van de individuele leerlingen. Dat doet niet iedereen, weet ze inmiddels. Sommige professionals zien geen individuele leerlingen meer, maar zien groepen AMV's, of Syrische AMV's, of Eritrese AMV's. Maar in de ISK gaat het juist om maatwerk bieden.

'Toen mijn huidige functie vrijkwam dacht ik 'die wil ik, ik wil naar huis', hier is het allemaal begonnen. Ik verbaas me over de huidige consternatie rond AMV's. We hadden vroeger ook AMV's maar dan ging het over andere groepen. Jongens uit Kosovo, Albanië, Irak, Sierra Leone, Afghanistan...'

De AMV's zitten in gemengde klassen met andere ISK-leerlingen. Ontmoeting met leeftijdgenoten motiveert en met structuur bieden creëer je veiligheid. Dat alles hebben ze nu samengevat in een schoolplan 'Veilig, Betrokken en Samen'.

'Ze zitten gewoon tussen de andere leerlingen, dat werkt juist heel goed. Natuurlijk willen ze naar school, niemand wil toch de hele dag op een boot of in de opvang zitten? Je ziet dat de leerlingen die verblijven op grotere locaties meer moeite hebben om naar school te komen. Vanuit een kleinschalige opvang als Heemstede komen ze vaker op school....'

'Soms is het moeilijk, dat klopt, maar praat met die kinderen. En zet in op preventie met veel structuur in school en een goed team met brede ervaring.'

Dan is structuur en veiligheid cruciaal, vat Mirjam samen.

'Onze organisatie lijkt wel een beetje op een basisschool of een vso. Docenten lopen tussen de klassen en niet de leerlingen. Lekker je eigen plekje in school, vinden ze heerlijk. We hebben nu 21 groepen verspreid over drie locaties. We zijn nog veel aan het bouwen en structureren, met zo veel leerlingen kun je niet ad-hoc werken. Een school moet draaien en veilig zijn, ook als een schoolleider er niet is. Er zijn alleen te weinig sportlocaties voor het aantal leerlingen. Enorm jammer want sporten is belangrijk, zeker voor deze jongeren. Meer sportruimte is nu mijn voornaamste wens.'

Tips van schoolleider Mirjam

- Een duidelijke en gezamenlijke visie;
- Een ISK-team met brede ervaring (ISK, VSO, MBO, COA, Jeugdzorg);
- Goed samengesteld ondersteuningsteam: twee orthopedagogen (1,6 fte), schoolpsycholoog (0,4) en een trajectbegeleider/ leerlingbegeleiding;
- Structuur; leerlingen hebben vast klaslokaal en meestal een vaste plek;
- Positief: 'wij spreken over schoolaanwezigheid niet over verzuim'.